

Bygherrerapport

VKH 6619, Lindehøj, Torup by matr. 3b, Hedensted sogn, Hatting Herred, Vejle Amt. Stednr. 17.04.04 (KUAS j.nr.: FOR 2003-2122-0416)

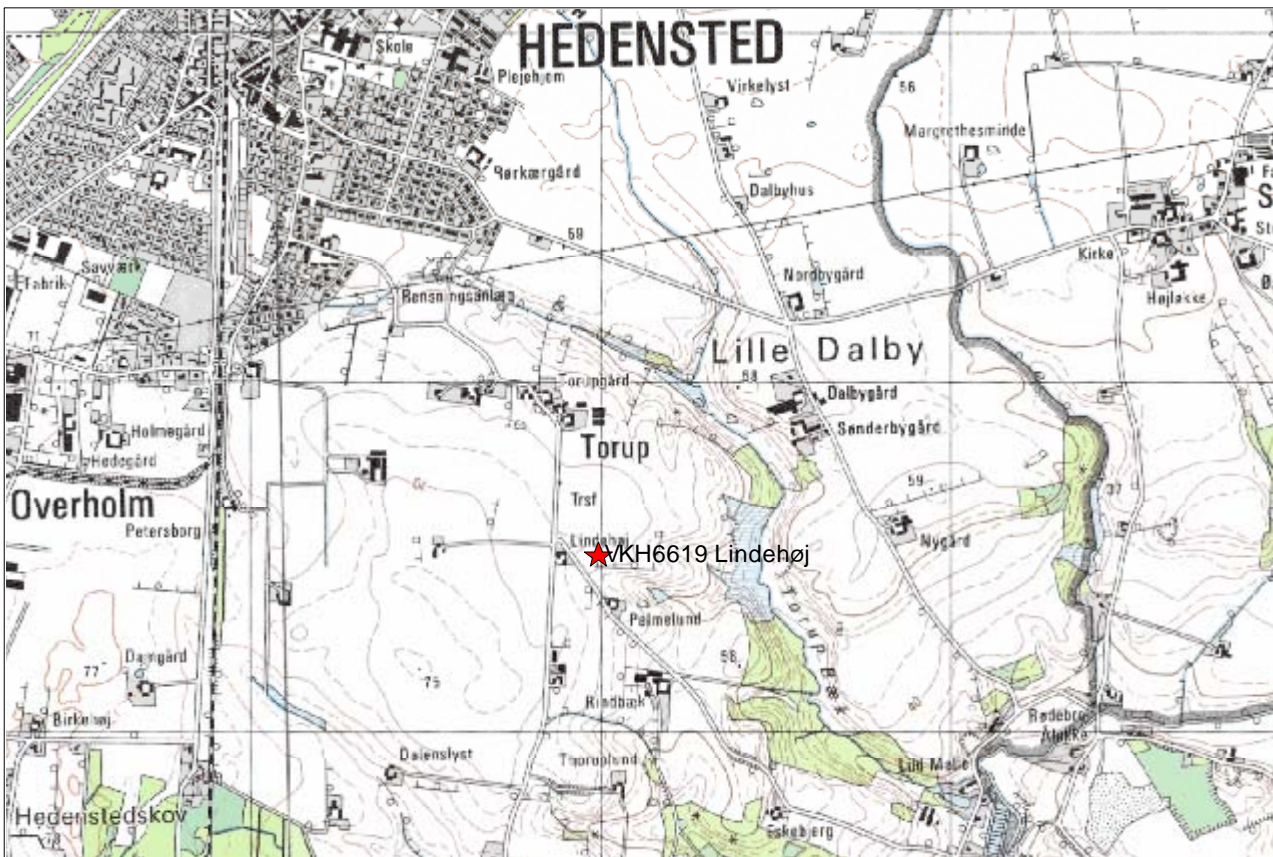

Fig.1. VKH6619 Lindehøjs placering i landskabet.

Indholdsfortegnelse

Indledning	side 2
Kulturhistorisk redegørelse	side 2
Udgravningens resultater	side 2
Topografi	side 5
Fortidsmindelandskabet	side 6
Udgravningsdata	side 6
Metode	side 6
Fremtidigt arbejde	side 6

Indledning

I forbindelse med udstykningen af grunde i Hedensted Kommune (Lokalplan nr. 171, Hedensted Kommune) foretog Vejle Museum på baggrund af både topografien og tilstedeværelsen af en overpløjet gravhøj en arkæologisk forundersøgelse. Ved forundersøgelsen blev der lokaliseret op til 100 anlæg, hvoraf der især i den sydlige ende af lokalplansområdet fandtes tydelige spor efter bebyggelse, der bl.a. ud fra enkelte keramikfund dateredes til yngre romertid/ældre germanertid ca. 200-600 efter Kristus. Desuden lå der i den nordlige ende af området et anlæg med gråligt fyld, der tolkedes som en mulig centralgrav fra den nu forsvundne gravhøj SB-44. På grundlag af forundersøgelsens resultater udpegedes et område på omkring 10.000 m², hvor en egentlig udgravning var påkrævet. Udgifterne til disse undersøgelser påhviler ifølge Museumsloven §26 stk. 2 og §27 stk. 4 bygherre, der i dette tilfælde er Hedensted Kommune, Niels Espes Vej 8 8722, Hedensted. Al korrespondance er ført mellem museumsinspektør Folmer Christiansen, Vejle Museum og Niels Nicolaisen, Hedensted Kommune. Forundersøgelsen blev foretaget af Ph.D. Mads Ravn, mens undertegnede forestod den egentlige udgravning og udfærdigede nærværende rapport.

Kulturhistorisk redegørelse

Der er i forbindelse med udgravningen fundet huse og grave fra yngre romertid/ældre germanertid, der dækker tidsrummet 200-550 e.kr., samt huse fra sen vikingetid/tidlig middelalder, der dækker perioden 1000-1150 e.kr. Graven fra den overpløjede gravhøj (sb. nr. 44) kunne ikke dateres nærmere, da den var uden daterende oldsager. I sognebeskrivelsen er den beskrevet som en overpløjet gravhøj ”med mange sten” og ”store lerkar”, men der gives ingen datering, så heller ikke her er der nogen hjælp at hente med hensyn til en datering.

Navnet Torup er et torpenavn, hvor endelsen rup er afledt af den oprindelige endelse torp. Stednavne med endelserne torp eller omskrivningerne strup, drup og rup er af stednavneforskerne dateret til vikingetid/tidlige middelalder med betydningen udflytterlandsby. De tre huse fra vikingetid/tidlig middelalder skal derfor sandsynligvis tolkes som en sådan udflytterbebyggelse og dermed forgængeren for det nuværende Torup. Hvorvidt de tre huse har udgjort hele udflytterbebyggelsen var ikke muligt at afklare i forbindelse med undersøgelsen, men kommende udgravninger mod nord og vest vil forhåbentlig kunne afklare dette spørgsmål. De tre gårdsanlæg fra yngre romertid/ældre germanertid, viser at området tidligere havde været beboet, og der kan for så vidt godt have været en bebyggelse i området i perioden mellem de to undersøgte bebyggelser, der blot har ligget uden for det undersøgte område. Det var derfor ikke helt nyt land udflytterne bosatte sig på, men jord der var en del af adelbyens (byen fra hvilken udflytterne kom) ejerlav. Det er således ikke sikkert, at torpebebyggelsen er et udtryk for nyopdyrkning af området, men den er måske snarere et udtryk for en decentralisering af bebyggelsen. Et fænomen der også ses andre steder, hvor det understøttes af, at der ofte iagttages dyrkningsfællesskab mellem adelbyen og torpebebyggelsen.

Udgravningens resultater (se fig. 5)

Der undersøgte ca. 8000 m² fordelt på syv felter samt ti søgegrøfter. Udgravningen resulterede i undersøgelsen af i alt 393 anlæg. Størstedelen af anlæggene udgjordes af stolpehuller eller mindre fyldskifter, men der undersøgte også 13 huse, 10 gruber, 2 muligvis 3 grave, 5 kogegruber og 3 hegnsforløb/stolperækker. Hovedparten af anlæggene stammede fra en bebyggelse fra yngre romertid/ældre germanertid bestående af otte huse fordelt på tre gårdsanlæg. I forbindelse med det ene gårdsanlæg registreredes endvidere et eller muligvis to sporadisk bevaret halvtagshegn samt en grav og en mulig/dårligt bevaret grav. Endvidere undersøgte tre huse fra sen vikingetid/tidlig middelalder, der sandsynligvis har udgjort et gårdsanlæg. Hertil kommer to mindre huse som ikke

med sikkerhed kan dateres inden for perioden yngre romertid tidlig middelalder. Endelig lykkedes det at lokalisere den overpløjede gravhøj sb. 44 i form af en grav, der dog var uden daterende oldsager. Det er derfor ikke muligt at datere denne grav, da grave af denne type kendes gennem størstedelen af forhistorien.

Husene var primært bevaret i form af stolpehullerne efter de indre tagbærende stolper, men i tre tilfælde var der endvidere bevaret rester efter vægkonstruktionen i form af enten tæt stillede stolpehuller eller væggrøfter.

HUS A193/A194 (se fig. 2)

Da de to huse er meget ens konstruktion og desuden lå umiddelbart oven i hinanden tolkedes de som et hus i to faser. Husene var bevaret i en længde af henholdsvis 18,5 m og 18 m og en bredde af 5,5 m og 5 m. Husene er bevaret i form af både de indre tagbærende stolper og vægkonstruktionen. I den ene af faserne var væggen baret i form af en væggrøft, mens den der i den anden fase blev registreret både en væggrøft samt tætstillede stolper i vægforløbet. Husene var af samme type som dem, der blev fundet ved undersøgelsen af Trelleborg, og skal derfor dateres til sen vikingetid/tidlig middelalder.

Fig. 2. Husene A193 og A194 set fra ca. øst.

HUS A241

Huset var bevaret i en længde af 21,5 m og en bredde af 5,5 m. Huset er bevaret i form af både de indre tagbærende stolper og vægkonstruktionen. Væggen var sporadisk bevaret i form af tætstillede stolper. Huset skal ud fra typen dateres til yngre romertid/ældre germanertid.

Fig. 3. Hus A278 set fra ca. vest.

HUS A278 (se fig. 3)

Huset var bevaret i en længde af 27,5 m og en bredde af 5 m. Huset er bevaret i form af både de indre tagbærende stolper og vægkonstruktionen. Væggen var sporadisk bevaret i form af tætstillede stolper. I forbindelse med huset sås en indhegning, der indhegnede et areal på ca. 30x50 m. Hegnet var af typen med et halvtag bygget på indersiden af hegnet. Huset skal ud fra typen dateres til yngre romertid/ældre germanertid.

GRAV A366

Der var tale om et 200 cm langt og op til 90 cm bredt fyldskifte. I graven fremkom flere metalgenstande samt et lerkar af en usædvanlig type. Der var tale et højt, smalt, tyndvægget lerbæger, der må tolkes som en efterligning af et glasdrikkebæger. Metalgenstandene er endnu ikke identificerede, da de af bevaringsmæssige hensyn blev hjemtaget i præparat og sendt til konservering. Graven er samtidig med bebyggelsen fra yngre romertid/ældre germanertid.

GRAV A367

Der er tale om en mulig grav/dårligt bevaret grav. Der var tale om et 230 cm langt og 70 cm bredt fyldskifte. I graven fremkom et uidentificeret metalstykke X36. Graven var kun bevaret i en dybde af 14 cm, hvilket kan skyldes nedpløjning. Det er derfor muligt, at bronzefibel x24 (se fig. 4), der blev fundet med detektor i pløjelaget umiddelbart øst for graven, oprindeligt stammer fra denne. Graven er samtidig med bebyggelsen fra yngre romertid/ældre germanertid.

Fig. 4. Bronzefibel X24.

GRAV A393

Graven tolkes som resterne efter gravhøj sb.nr. 44. Der var tale om et 190 cm langt og 80 cm bredt fyldskifte med en uregelmæssig stempakning langs kanten. Stempakningen bestod af både hoved- og knytnevstore sten. Der fremkom ingen daterende oldsager i graven. Graven var kun bevaret i en dybde af ca. 20 cm, hvilket kan være årsagen til de manglende gravgaver.

Topografi

Lokaliteten var placeret i et kuperet terræn, der mod syd og øst falder drastisk ned mod Torup Bæk. Mod nord og vest stiger terrænet svagt (se fig. 1). Undergrunden i området bestod primært af sandet eller siltet ler med mindre lommer med større indhold af sand og grus. Helt mod vest sås dog arealer, hvor undergrunden bestod af rent sand eller gruset sandet. Muldlaget var i områder op til 70 cm tykt, og der var i den vestlige ende spor af et ældre dyrkningslag, medens der mod øst på toppen af bakke dragene registreredes et 30-40 cm tykt muldlag.

Fortidsmindelandskabet

Der er kun registreret ganske få fortidsminder i nærområdet til lokaliteten, og der primært tale om overpløjede gravhøje samt enkeltfundne oldsager. Lokaliteten er altså det første undersøgte spor efter menneskelig bosættelse i området.

Udgravningsdata

Udgravningen foregik i perioden fra 1. juni til 27. juli med følgende deltagere: museumsinspektør Folmer Christiansen (Udgravningsansvarlig), Cand. Mag. Peter Mohr Christensen og Stud. Mag. Peter Deichmann. Der blev brugt i alt ca. 51 manddage samt ca. 100 maskintimer. Endvidere har detektoramatørerne Søren Andersen og Peter Hyldgaard tilknyttet Vejle Museum afsøgt dele af lokaliteten.

Metode

Muldafrømningen samt fjernelsen af 10-15 cm råjord foretoges med maskine. Alle anlægspor og aflejringer blev tegnet 1:50 i et lokalt målesystem orienteret nord-syd med nulpunkt sydligst i søgegrøft 2 fra prøvegravningen. Størstedelen af anlæggene blev undersøgt og snittegninger tegnedes i 1:10 eller 1:20 på tegnepapir, og alle oplysninger fremkommet ved undersøgelsen registreredes i gravebogen. Bortset fra enkelte gruber, der snittedes med maskine, blev anlæggene snittet med skovl. Profiler og detailplaner tegnedes 1:10 eller 1:20. Endvidere har 2 detektoramatører tilknyttet Vejle Museum afsøgt dele af lokaliteten.

Dataliste

Sagen er journaliseret på Vejle Museum som VKH 6619 Lindehøj, Hedensted sogn. Alle oldsager og original dokumentation opbevares her.

Konklusion og fremtidigt arbejde

Der har inden for det undersøgte område i yngre romertid/ældre germanertid ligget tre gårde, der har eksisteret i to eller tre faser. Gårdene har ligget spredt inden for undersøgelsesområdet med en afstand på mellem 50 og 100 m. I forbindelse med et af gårdsanlæggene undersøgt desuden en samt yderligere en mulig grav samtidig med bebyggelsen. Endvidere undersøgt et gårdsanlæg fra sen Vikingetid eller tidlig middelalder. Endelig lykkedes det at lokalisere den overpløjede gravhøj sb. 44 i form af en grav, der dog var uden daterende oldsager.

Da der er registreret anlæg i form af stolpehuller samt en mulig grav helt op til nordgrænsen af undersøgelsesområdet, må det formodes at bebyggelsen fortsætter mod nord. Desuden kan det ikke afvises, gårdsanlæggenes spredte placering taget i betragtning, at bebyggelsen også fortsætter mod vest, selvom der ikke blev registreret anlæg helt mod vest i undersøgelsesområdet.

30.07.04 Vejle Museum

Arkæolog, Cand. Mag. Peter Mohr Christensen

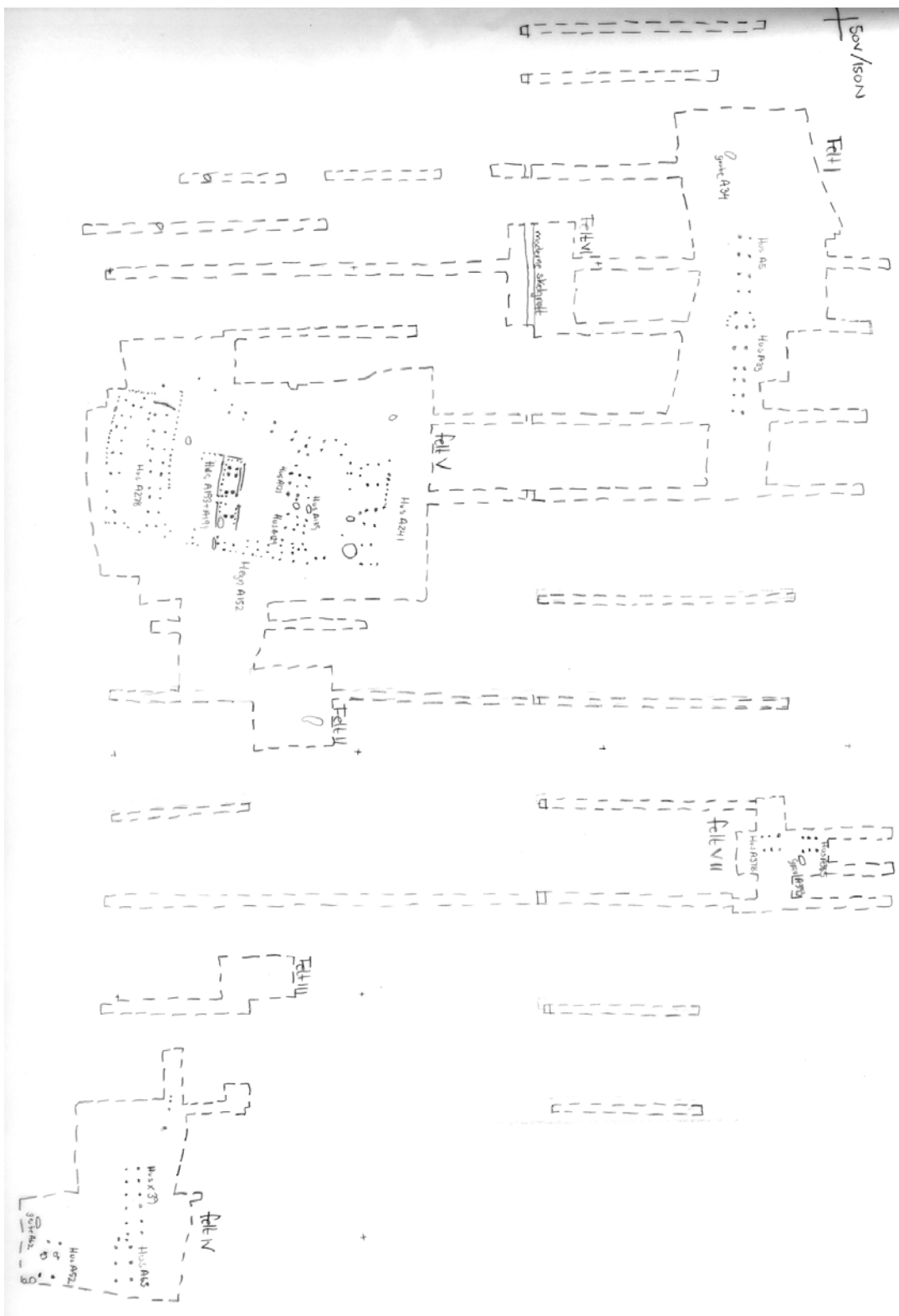

Fig. 5. Oversigtsplan med de vigtigste anlæg.